

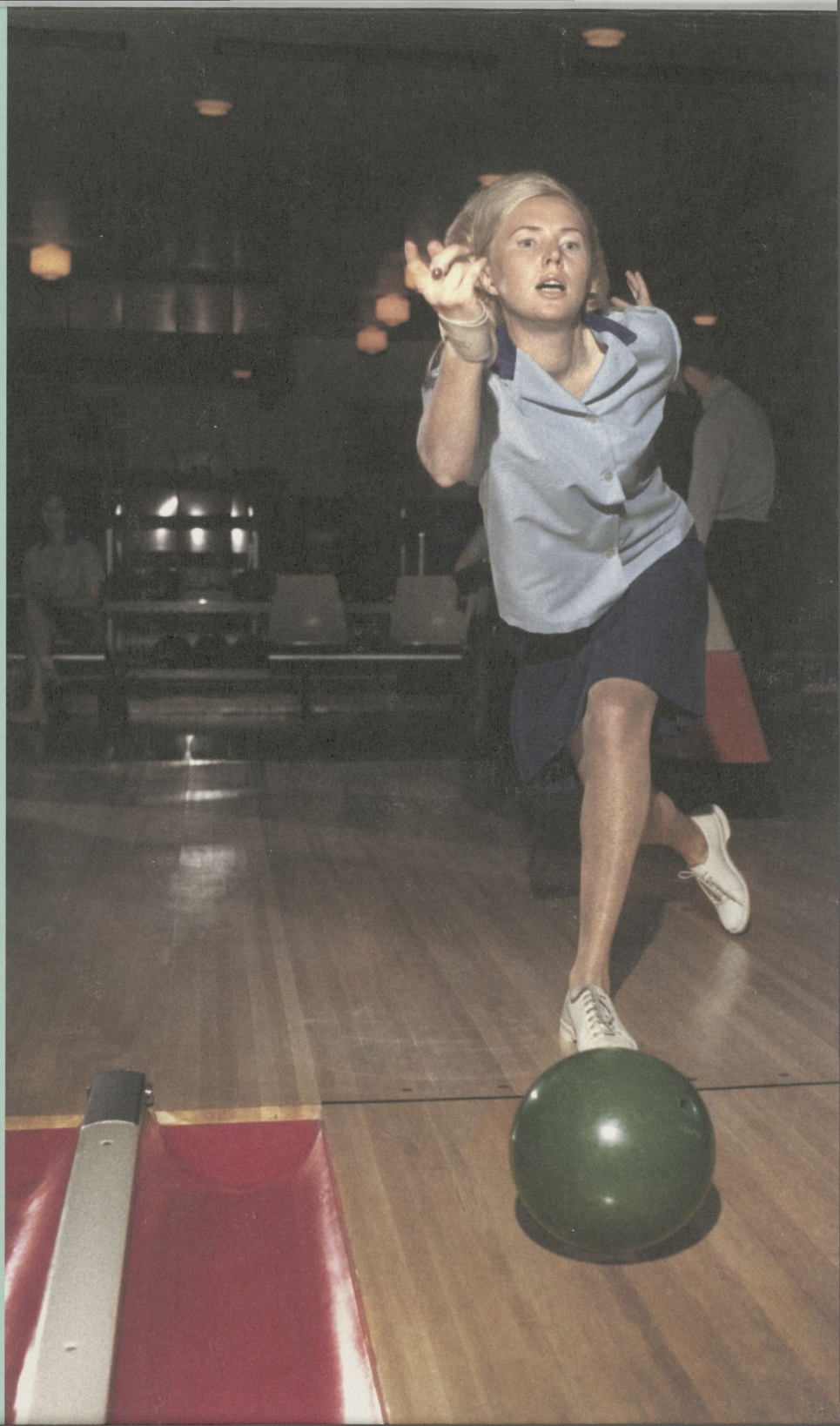
LEKAR OCH SPEL FATABUREN

LEKAR OCH SPEL

FATABUREN

2014

2014

LEKAR OCH SPEL

Red. Dan Waldetoft

Nordiska museets och Skansens årsbok

FATABUREN – Nordiska museets och Skansens årsbok – är en skatt av kulturhistoriska artiklar som har publicerats under mer än ett sekel.

Årsboken började som ett häfte med rubriken »Meddelanden«, redigerat 1881 av museets grundare Artur Hazelius för den stödjande krets som kallades Samfundet för Nordiska museets främjande. 1884 publicerades den första kulturhistoriska artikeln och när publikationen 1906 bytte namn till »Fataburen. Kulturhistorisk tidskrift« kom de vetenskapliga uppsatserna att dominera innehållet. Från och med 1931 fick årsboken en mer populär inriktning och i stora drag den form som den har i dag. Fataburen har sedan dess förenat lärdom och sakkunskap med syftet att nå en stor publik.

Fataburen är också en viktig länk mellan Nordiska museet och Skansen, två museer med en gemensam historia och en gemensam vänförening. Varje årsbok har ett tematiskt innehåll som speglar insatser och engagemang i de båda museerna, men verksamhetsberättelserna trycks numera separat och kan rekvireras från respektive museum.

Ekonomiskt stöd från Samfundet Nordiska museets och Skansens Vänner gör utgivningen av Fataburen möjlig.

Fataburen 2014
Nordiska museets förlag
Box 27820
115 93 Stockholm
www.nordiskamuseet.se

© Nordiska museet och respektive författare
Redaktör Dan Waldetoft
Medredaktör Kristina Lund
Bildredaktörer Jonas Hedberg och Marie Tornehave
Översättning till engelska Alan Crozier
Omslag och grafisk form Lena Eklund, Kolofon
Omslagsfoto KW Gullers, © Nordiska museet

Tryckt hos Göteborgstryckeriet 2014
ISSN 0348 971 X
ISBN 978 91 7108 572 6

Spelplatser

Bildtexter av **GÖRAN WESSBERG** som har arbetat på Tips-tjänst/Svenska Spel och är f.d. professor vid lotterifakulteten vid Pekings universitet. Styrelsemedlem i Vänföreningen 1994-2011 och då även redaktör för medlemstidningen Artur.

Från 1996 kom idrottsrörelsen att få pengar från en helt ny spelform. Spelautomaterna marknadsfördes under namnen Jack och Miss Vegas. Automater hade funnits ett antal år på 1970-talet men förbjöds 1979 när det visade sig att de ledde till oönskat spelbeteende. Nu skulle Vegasmaskinerna bara finnas på krogar och pubar med utskänkningstillstånd och ha en åldersgräns på 18 år. Foto: Tipstjänst AB.

Penninglotten finns kvar ännu 2014 och saluförs nu hos spelombuden. Men den för en tynande tillvaro, utkonkurrerad av bl.a. Tipset. Tipset kom från Liverpool och började lanseras privat och illegalt av flera idrottsklubbar på 1920-talet. Det legaliserades och kanaliserades 1934 när ett privat konsortium fick tillstånd att starta Tipstjänst, dock under mycket strikt kontroll: ingen marknadsföring, åldersgränser och tidvis ransonering av kuponger hos en växande ombudskår, som framför allt bestod av tobaksaffärer. Ingenting kunde stoppa Tipset, särskilt som idrotten blev alltmer beroende av överskottet från tippandet och antalet tipsombud steg till långt fler än 10 000 på 1940- och 50-talen. Ombuden blev populära mötesplatser där den aktuella tipsomgången diskuterades flitigt, inte minst med hjälp av de spelbilagor som framför allt kvällstidningarna började publicera. Och naturligtvis tippades det på arbetsplatser. Foto: Tipstjänst AB.

Efter förbudet 1846 dök det tid efter annan upp propåer om att tillåta internationella kasinon i Sverige. En blygsam inofficiell början gjordes 1955 när Bratt-systemet upphörde. Då fick vissa hotell och restauranger erbjuda roulettespel men med dåliga odds. Riktiga kasinon fick vi genom ett riksdagsbeslut 1999 och i rask takt öppnades mellan 2001 och 2003 kasinon i Sundsvall, Göteborg, Malmö och Stockholm. Vid denna tidpunkt boomade också pokern (kring 1950 hade det varit mycket poker på arbetsplatser och i parker samt på illegala spelklubbar) som dels kunde utövas på kasinona och dels på internet. First spin på kasinot i Sundsvall med dåvarande vd:n i Svenska Spel Meg Tivéus och finansminister Bosse Ringholm. Foto: Tiptjänst AB.

Från 1920-talet kunde man återigen satsa på hästar på Sveriges många trav- och galoppbanor. Riktig fart på spelandet blev det efter 1974 då Aktiebolaget Trav och Galopp (ATG) bildades för att gynna hästsporten och -aveln – samt förstås för att ge en del av vinsten till statskassan. På 1970- och 80-talen tillkom många varianter på hästspel, som V64, V75 och Dagens Dubbel och ännu fler nummer- och idrottsspel som Måltipset, Oddset, Joker och Lotto, som ett tag var Sveriges största spel tack vare intensiv marknadsföring och så småningom dragningar sända i tv, där också Tipset fick en extra skjuts då Tipsextra lanserades i tv på 1960-talet. Foto: Kanal 75.